

واکاوی عناصر برنامه درسی دوره کارشناسی پرستاری:

گزارش تجربه واحد برنامه ریزی آموزشی مرکز

دکتر سپند ریاضی

مدیر واحد برنامه‌ریزی آموزشی، دکترای تخصصی برنامه ریزی درسی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش،
دانشگاه علوم پزشکی تهران

مقدمه:

نیازسنجی به عنوان یکی از گام‌های بنیادین در فرایند برنامه‌ریزی درسی مطرح بوده و با کشف شکاف‌ها و نیازهای موجود، بستری مناسب را برای ارتقای وضعیت برنامه‌های درسی در هر دو بعد طراحی و بازنگری فراهم می‌سازد. از سوی دیگر، رویکرد مبتنی بر توان‌مندی در طراحی برنامه‌های درسی، تمامی ارکان و اجزای یک برنامه درسی را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ به گونه‌ای که به تبع آن تمامی عناصر برنامه درسی در بستری با جانمایه «پیامدمحوری» شکل می‌گیرند. با اتخاذ این نوع نگاه به طراحی و بازنگری برنامه‌های درسی، پروژه واکاوی برنامه درسی در حال اجرای دوره کارشناسی پرستاری در واحد برنامه‌ریزی آموزشی مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه شکل گرفت و با کشف شکاف‌ها و نیازها، عناصر این برنامه از زاویه دید اعضای محترم هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران، به بوته نقد گذاشته شد.

روش کار:

پس از اخذ موافقت مسؤولین محترم دانشکده و جلب نظر اعضای محترم هیأت علمی، پروژه طی سه راند دلفی انجام شد. به این صورت که ابتدا با ارسال پرسشنامه ساده‌ای از مشارکت‌کنندگان، درخواست گردید شکاف‌ها، نیازها و هر گونه تحلیل در خصوص برنامه درسی در حال اجرا را ذکر نمایند. پس از دریافت پرسشنامه‌های تکمیل شده و تجزیه و تحلیل پاسخ‌ها، نظرات جمع‌بندی شده و فهرستی اولیه تدوین شد. فهرست تهیه شده، مجدداً برای هر یک از شرکت‌کنندگان ارسال و از آن‌ها درخواست گردید، بر حسب اهمیت نسبی، نیازها را اولویت‌بندی نمایند و در صورت عدم موافقت با هر یک از موارد، عبارت «موافق نیستم» را در خانه مربوط به اولویت درج کنند. پس از چینش مجدد نیازها بر حسب اولویت‌های تعیین شده، فهرست جدیدی آماده شد که بار دیگر برای اعضای هیأت علمی مورد نظر، ارسال گردید. بعد از اخذ مجدد نظرات، توافق نسبی درباره موارد حاصل گردید و فهرست موارد توافقی شکل گرفت.

یافته‌ها:

با اولویت‌بندی اطلاعات حاصل از فرایند نیازسنجی، در نهایت ۸ محور اصلی «توان‌مندی‌های دانشجویان»، «محتوا»، «سازمان‌دهی محتوا»، «روش‌های آموزشی و تجربیات یادگیری»، «ارزیابی دانشجوی»، «زمان»، «نیازهای جامعه» و «کلیت برنامه درسی» استخراج گردید که در هر محور موضوعات مهم‌تر به تفکیک مشخص شده و در مجموع ۳۵ گزاره به عنوان شکاف و نیاز اصلی در برنامه درسی دوره کارشناسی پرستاری، لحاظ گردید.

نتیجه‌گیری و پیام آموزشی:

یافته‌های این پژوهش، بیانگر دغدغه اصلی شرکت‌کنندگان در مطالعه در خصوص عدم مهارت کافی دانش‌آموختگان دوره کارشناسی پرستاری است. آن‌ها معتقدند که به رغم تلاش دست‌اندرکاران امر آموزش پرستاری، عناصر برنامه درسی به گونه‌ای طراحی نشده است که بتواند در دانشجویان، انگیزه ایجاد کند و دانش‌آموختگان را به شایستگی لازم در خصوص حرفه خود، برساند. در واقع، محوریت محتوا و لزوم انتقال حجم زیاد اطلاعات به دانشجویان به جای محوریت توان‌مندی در برنامه درسی و دستیابی دانشجویان به سطح عملکردی قابل قبول، به عنوان معضلی اساسی، مطرح می‌باشد.

آنان ضمن اشاره به اهمیت تعریف و تبیین دقیق توان‌مندی‌ها، به این نکته اشاره نمودند که در برنامه درسی فعلی، توان‌مندی‌های مورد نظر برای دانش‌آموختگان، با توجه به نیازهای جامعه و با رعایت چارچوب علمی تدوین توان‌مندی‌ها، طراحی نشده و افزون بر آن، هماهنگی ساختاری لازم میان توان‌مندی‌ها و سایر عناصر برنامه، برقرار نمی‌باشد. این در حالی است که در بسیاری از موارد، سرفصل دروس در این برنامه نسبت به برنامه درسی قبلی این دوره، بدون تغییر باقی مانده و تنها ساعات تدریس آن کم شده است؛ به این ترتیب، احتمال افت شدید آموزشی به عنوان یک تهدید عمده، برای این کوریکولوم مطرح می‌شود.

مجال اندک است و مطلب بسیار؛ به گونه‌ای که به جای پرداختن به تمامی ابعاد و محورهای استخراج شده، با اشاره موجز به کلیت نتایج به دست آمده، می‌توان اذعان نمود کشف شکاف‌ها و نیازها در برنامه درسی دوره

کارشناسی پرستاری می‌تواند به عنوان مبنایی پژوهشی،
نقطه آغازینی برای وقوع هر گونه تغییر در فرایند
یاددهی و یادگیری به منظور غلبه بر چالش‌های موجود
باشد و راه را برای تحول و بازنگری این برنامه درسی
هموار سازد.